

Hafıza Merkezi, Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği Cumartesi Anneleri/İnsanları 944. Hafta Gözlem Notları

Gözlemlenen etkinlik/toplantı/yürüyüş: Cumartesi Anneleri 944. Hafta Buluşması – Galatasaray Meydanı (Beyoğlu, İstanbul)

Gözlem tarihi: 29 Nisan 2023

Gözlemci kurumlar: Hakikat, Adalet ve Hafıza Çalışmaları Derneği (Hafıza Merkezi), Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA), Uluslararası Af Örgütü

Gözlemci toplantı alanına varış: 10:40

Gözlemci alandan ayrılma: 13:00

Gözlemci Vatan Emniyet'e varış: 13:30

Gözlemci Vatan Emniyet'ten ayrılma: 15:30

Hukuki durum:

- Anayasa Mahkemesi (AYM), Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 25 Ağustos 2018 tarihinde düzenlenen 700. hafta buluşmasının Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmasının ve polisin sert müdahalesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali olduğuna karar verdi. Cumartesi Anneleri'nden ve o gün gözaltına alınanlar arasında bulunan Maside Ocak'ın bireysel başvurusunu değerlendiren AYM, “yeni ihlallerin önlenmesi için” 23 Şubat 2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan [kararın](#) bir örneğinin Beyoğlu Kaymakamlığı'na gönderilmesine karar verdi.

Polis müdahalesine dayanak olan yasaklama kararında 700. hafta buluşması için bildirim yapılmamış olması gerekçe olarak öne sürülmüştü. AYM, kararında toplantı ve gösterilere yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ve orantılı olduğunun ispatının gerektiğini hatırlattı. İdari makamların toplantı ve gösteri yürüyüşlerini otomatik olarak yasaklama yoluna gitmek yerine bu hakkın etkin kullanımını sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlatan AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın “gözaltında kaybedilen yakınlarının bulunması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması için oturma eylemi düzenlemek istemesinin demokratik bir toplumda saygı ile karşılanması gerektiği” tespitinde bulundu.

Toplantı öncesi durum:

- Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın toplanma alanı olan Galatasaray Meydanı'na 10:40'da gelindi. Eylemin başlama saati olan 12:00'de önce meydana her zaman bulunan çift katlı barikatların mevcut olduğu; barikatlarla kapatılan meydan içerisinde çok sayıda çevik kuvvet polisinin kalkanları ile hazır beklediği; meydan içerisinde 3 gözaltı otobüsü, bir minibüs ve sivil giyimli polislerin bulunduğu; çevik kuvvet polisleri ve sivil giyimli polislerin görece rahat olduğu gözlemlendi. (Beyoğlu Çevik Kuvvet ve Beyoğlu Güvenlik Şube)
- Galatasaray Meydanı'na varış saati olan 10:40 ile eylemin başlangıç saati olan 12:00 arasında meydana gören yerlerde gözlem yapıldı. Polis sayısında eylem saatine kadar bir hareketlilik olduğu ve saat 12:00'ye yaklaşan dakikalarda polis barikatlarının hazırlandığı görüldü.

- Bazı polislerin biber gazı silahı taşıdığı gözlemlendi.
- Galatasaray Meydanı yakınlarında ambulans tespit edilmedi.

Toplantıya ilişkin gözlemler:

- Cumartesi Anneleri/İnsanları, avukatlar, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) yöneticileri ve çalışanları, İnsan Hakları Derneği (İHD) Ankara ve Diyarbakır Şube temsilcileri, desteğe gelen vatandaşlar ve haber takibi yapan gazetecilerin 11:45 itibarıyla Meşrutiyet Caddesi'nde toplanmaya başladıkları gözlemlendi.
- Grup, 11:58 itibarıyla İstiklal Caddesi'ne girdi. (Bir noktadan Ahmet Kaya'nın "Beni Bul Anne" şarkısının çalınmaya başlandığı duyuldu.)
- Barikatlarla kaplı meydana çıkan çevik kuvvet polisleri 15-20 saniye gibi kısa bir süre içinde grubun etrafını çember şeklinde sararak kalkanları ile grubu barikatın önüne alarak hapsetti. Bu sırada grup içerisinde kalan basın mensuplarının polis tarafından zor kullanılarak uzaklaştırıldığı gözlemlendi.
- Grup henüz tam toplanmaya bile başlamadan önce polis çemberi oluşturulduğu gözlemlendi, bu sırada bir polis aracından 12:02 itibarıyla "dağılma" anonsu yapılmaya başlandı. Söz konusu anonsun dört kez üst üste tekrarlandığı duyuldu.
- Sahada ve bilahare incelenen görüntülerde anons öncesinde gruba herhangi bir yasak kararı tebliğ edilmediği gözlemlendi.
- "Güvenlik çemberi" denilen kordonun ilk aşaması tamamlandıktan sonra polis, daha sonra genişlettiği ikinci bir kordon oluşturdu. Basın, gözlemciler ve vatandaşlar bu kordon dışında tutuldu. İkinci kordonun bir bölümüne gözaltı aracı konuşlandırıldı.
- 12:05'te gözaltı yapılmaya başlandı ve bu sırada grup ile polisler arasında tartışma yaşandığı duyuldu. (Gözaltı sonrasında düzenlenen basın toplantısında tartışmanın aleni üst araması yapılmak istenmesi ve Zübeyde Tepe'ye saçları çekilmek suretiyle zor kullanılması sebebiyle yaşandığı öğrenildi.)
- Duyulan tartışma sonrasında iki kişinin gözaltı aracına ters kelepçeli şekilde bindirildiği gözlemlendi. (Gözaltı sonrasında göstericilerden bu kişilerin aleni arama ve Zübeyde Tepe'ye uygulanan orantısız güce tepki gösteren Ayşe Tepe ve Fırat Akdeniz olduğu ve götürüldükleri Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde kelepçelerin açıldığı öğrenildi.)
- Gözaltı işlemlerinin tamamlanması üzerine gözaltı aracı 12:18 itibarıyla Galatasaray Meydanı'nı terk etti.
- Müdahale sırasında herhangi bir ilk yardım aracı/ekibi tespit edilemedi.
- Galatasaray Meydanı'nda gözaltına alınan kişiler tespit edilmeye çalışıldı. İlk aşamada 20'nin üzerinde kişinin gözaltına alındığı tespit edildi.
- Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın gözaltına alınmasından sonra hangi hastaneye ve sonrasında polis merkezine götürüleceğine ilişkin İHD avukatları ile görüşüldü.
- Gözaltına alınanların sağlık kontrolü için Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne götürüldükleri, sonrasında Vatan Emniyet Güvenlik Büro'ya götürülecekleri öğrenildi.
- Vatan Emniyet Güvenlik Büro'ya İHD ve TİHV avukatları ile birlikte gidildi.

Gözaltına ilişkin gözlemler:

- İHD'nin 4 avukatı, TİHV'in 1 avukatı ve Hafıza Merkezi'nin 2 avukatından oluşan toplam 7 avukatlık grup saat 13:50'de Vatan Emniyet'e vardı. Görevliler tarafından gözaltına alınanların henüz getirilmedikleri, bekleme salonunda beklenmesi gerektiği söylendi.
- 14:20'de gözaltına 25 kişinin alındığı, Savcılık talimatı ile kimlik tespiti yapılarak serbest bırakılacaklarını ve gözaltında bulunanların Av. Jiyan Tosun ile görüşmek istedikleri görevlilerce orada bulunan avukatlara iletildi. Bu sırada gözaltı sayısının fazla olması nedeniyle birden fazla avukat olarak kimlik tespit işlemlerinde hazır bulunulması talep edilmesine rağmen sadece Av. Jiyan Tosun'un alınacağı söylendi.
- Bunun üzerine Av. Jiyan Tosun gözaltına alınanlarla görüşmeye gitti, tahmini olarak 10 dakika görüştü. Gözaltında olanların hala gözaltı aracında olduğu, görünürde kimsede kelepçe olmadığı ve kimlik tespiti yapıldıktan sonra serbest bırakılacaklarını ilettiler.
- Gözaltı sonrasında polis merkezinde tutulan kimlik tespit tutanağında "24 Kasım 2022 tarihli ve E85840981- 010 07 01- 333845 sayılı [Genel Emir yazısına](#) istinaden 5442 sayılı İl İdare Kanunu uyarınca İstiklal Caddesi tamamı üzerinde tüm etkinlik, toplantı ve gösteri yürüyüşü ve benzer organizasyonların yasak olduğu" ibaresi geçmekteydi. Bu ibareden Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl toplantısının 13 Kasım 2022 tarihinde İstiklal Caddesi'nde gerçekleştirilen bombalı saldırıdan 11 gün sonra yayınlanan ve bir yasaklama kararı niteliğinde olmayan genel emir uyarınca engellendiği anlaşıldı.
- 14:40'ta Vatan Emniyet'ten çıkıldı ve yakında bulunan bir yerde beklenildi. Saat 15:30'da kimlik tespit işlemlerinin bittiği öğrenildi. Buradan İHD İstanbul Şube'ye gidildi.
- Gözaltına alınanlar serbest bırakıldıktan sonra yapılan görüşmede görevlilerin iletildiğinin aksine sadece Av. Jiyan Tosun ile görüşme gibi bir taleplerinin olmadığını söylediler.

Gözaltına alınanların listesi:

1. Zübeyde Tepe
2. Hanife Yıldız
3. İrfan Bilgin
4. Mikail Kırbayır
5. İkbal Eren Yarıcı
6. Ali Ocak
7. Besna Tosun
8. Ayşe Tepe
9. Hasan Karakoç
10. Hüseyin Ocak
11. Ali Tosun
12. Gülseren Yoleri – İHD İstanbul Şube Başkanı
13. Fırat Akdeniz- İHD Diyarbakır Şube Kayıplar Komisyonu Üyesi
14. Arat Dink
15. Sevil Turgut – İHD Ankara Şube Eş Başkanı
16. Ümit Efe – TİHV İstanbul Temsilcisi
17. Coşkun Üsterci – TİHV Genel Sekreteri
18. Veli Saçılık
19. Nazım Dikbaş
20. Hatice Korkmaz
21. Hünkar Yurtsever

22. Arzu Eriş
23. Elçin Dayanır
24. Bilal Yıldız
25. Taylan Bekin

Gözaltı sonrası:

- Gözaltına alınanların kimlik tespit işlemleri sona erdikten sonra sağlık kontrolleri yapılmak üzere iki gruba ayrıldığı; 12 kişinin Eyüp Devlet Hastanesi'ne, 13 kişinin de Şişli Hamidiye Etfal Hastanesi'nin Seyrantepe Yerleşkesine götürüldüğü ve serbest bırakıldıkları öğrenildi.

Basın toplantısı:

- Saat 16:00'da İHD İstanbul Şube'ye gelindi. Sağlık kontrolü sonrasında serbest bırakılanlar ise saat 16:30 ile 17:30 arasında İHD İstanbul Şube'ye geldiler. Saat 17:45'te gözaltına alınanlar basın açıklaması düzenledi. Basın açıklaması sırasında salonda TİHV üye ve çalışanları, İHD üye ve çalışanları, kayıp yakınları ve gazeteciler bulunuyordu.
- Gözaltına alınanlardan Hanife Yıldız'ın hastanede bu durumu protesto ettiği ve orada yüksek sesle etrafa yakınlarının akıbetini öğrenmek için gözaltına alındığını söylediği bilgisi basın toplantısı sırasında paylaşıldı.

Ek notlar:

- Müdahale sırasında bazı vatandaş ve turistlerin polisten bilgi almaya çalıştığı gözlemlendi. "Burada ne oluyor?" diyen bir turiste bir çevik kuvvet polisinin "Önemli bir şey yok," dediği duyuldu.
- Gözaltı aracı gittikten sonra müdahaleyi gözlemleyen bazı vatandaşların durumu protesto ettiği, sivil giyimli agresif bir polis memurunun dağılma uyarısı yaptığı gözlemlendi.
- Gözaltına alınanların kimlik tespit işlemlerinin tamamı gözaltı aracında yapıldı. Gözaltına alınanlara ilişkin Savcı tarafından ifadeleri dahi alınmadan serbest bırakılmaları talimatı verildi. Gözaltının amacı, isnat edilen suçlamaya ilişkin kişinin ifadesinin alınması ve konuya dair açıklama yapmasının sağlanmasıdır. Ancak Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın sağlık kontrollerinin yapılmasından sonra Vatan Emniyet bahçesinde araç içerisinde kimlik tespitlerinin yapılarak serbest bırakılmaları gözaltı işlemi olarak dahi değerlendirilmeyecek bir şekilde hukuka aykırıdır.